

Adölesan Dönemindeki Futbolcuların Empati Becerileri ile Alay Edilme Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi¹

Aygül ÇAĞLAYAN-TUNÇ^{ID}, Emre ACI^{ID}

DOI: <https://doi.org/10.38021/asbid.1391495>

ORJİNAL ARAŞTIRMA

İstanbul Aydın Üniversitesi,
Spor Bilimleri Fakültesi,
İstanbul/Türkiye

Öz

Bu çalışmanın amacı, adölesan dönemindeki futbolcuların empati becerileri ile alay edilme düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesidir. Araştırmanın örneklemini İstanbul Kağıthane bölgesinde futbol oynayan 13-18 yaş aralığındaki amatör futbolcular arasından kolayda örnekleme yöntemiyle seçilen gönüllü 158 sporcu oluşturmaktadır. Araştırma verilerinin toplanmasında kişisel bilgi formu, çocuk ve ergenlerde alay edilme ölçeği ve empati ölçeği kullanılmıştır. 13-14 yaş grubu futbol oynayan sporcuların alay edilme ölçeği okul alt boyut puan ortalaması 17-18 yaş grubundan yüksektir. 2-3 kardeşi olanların empati ölçeği puan ortalaması 4 ve fazla kardeşi olanlardan yüksektir. Anne babası ayrı olan katılımcıların alay edilme ölçeği fiziksel görünüş alt boyut puan ortalaması anne babası birlikte olanlardan yüksektir. Empati becerisi ölçeği ile alay edilme ölçeğinin ilişkisi incelendiğinde ise aralarında istatistiksel bir ilişki bulunmamaktadır. Sonuç olarak; yaş, ebeveyn durumu ve kardeş sayısı değişkenlerine göre örneklem grubunda anlamlı sonuçlar elde edilmiştir.

Anahtar kelimeler: Adölesan, Empati, Alay Edilme.

Sorumlu Yazar: Emre ACI
emreaci@stu.aydin.edu.tr

Examining the Relationship between Empathy Skills and Ridicule Levels of Adolescent Football Players

Abstract

The aim of the study is to examine the relationship between empathy skills and ridicule levels of football players in adolescence. The sample of the study consisted of 158 volunteer athletes selected by convenience sampling method among amateur football players between the ages of 13-18 playing football in Istanbul Kağıthane region. Personal information form, empathy scale and mockery scale in children and adolescents were used to collect the research data. The mean score of the school sub-dimension of the ridicule scale of the 13-14 age group football players is higher than the 17-18 age group. The mean empathy scale score of those with 2-3 siblings is higher than those with 4 or more siblings. The mean score of the physical appearance sub-dimension of the teasing scale of the participants whose parents are separated is higher than those whose parents are together. When the relationship between the empathy skill scale and the ridicule scale is analysed, there is no statistical relationship between them. As a result, significant results were obtained in the sample group according to the variables of age, parental status and number of siblings.

Keywords: Adolescence, Empathy, Being Ridiculed.

Yayın Bilgisi

Gönderi Tarihi:
15.11.2023

Kabul Tarihi:
19.03.2024

Online Yayın Tarihi:
28.03.2024

¹ Bu makale 7. Uluslararası Akademik Spor Araştırmaları Kongresinde özet bildiri olarak sunulmuştur.

Giriş

Birey için ergenlik dönemi, fiziki görüntünün hızla değiştiği erinlikle başlayıp yetişkinliğe kadar süren, bu süreç boyunca psiko-sosyal aşamaları barındıran yetişkinliğe kadarki bölüm olarak tanımlanmaktadır (Koç, 2004). Erikson bu süreçte bir takım krizler yaşanır ve bunların sağlıklı bir biçimde çözüme ulaşması başarılı bir benlik meydana getirmesi açısından önemlidir (Özgüngör ve Acun Kapıkıran, 2011). Özellikle lise dönemindeki adölesanların içinde bulunduğu bu evre gelişim psikologlarınca uzun süredir araştırılmaktadır. Araştırmalar ışığında biyolojik değişikliklerle başlayan ergenlik döneminin, fiziksel, zihinsel ve psikolojik değişimlerle devam ettiği bilinmektedir (Yavuzer, 1996). Futbol sporcularının; motivasyon, içgüdü, stres, kişilik özellikleri, azim, duygusal yeterlilik, duygusal zeka, şiddet, hoşgörü gibi psikolojik kavramların ve etkileşimlerin barındırıldığı yakım sporlarından biridir. Gisladottir ve arkadaşları (2013) ergenler ile ilgili çalışmalarında spor kulüplerine giden bireylerin fiziksel algısını, zihinsel durumunu ve gelecek beklentilerini nasıl olduğu konusunu araştırmışlardır. Araştırmanın sonuçlarına göre spor kulüplerine giden sayısı arttıkça bu üç değişkende de artış olduğu ortaya konulmuştur. Uzmanlarca bir oyun olarak kabul gören futbol, gençlerin hem ruhen hem de bedenen sağlıklı olmalarını sağlar. Bununla beraber sosyolojik ve psikolojik olarak da gelişimlerini olumlu yönde etkiler. Bundan dolayı futbol, bir eğitim aracı olarak kabul edilmektedir (İnal 2003).

Çocukluktan yetişkinliğe evrilme olarak tanımlanan ergenlik dönemi, çocuktaki hızlı fizyolojik ve bedensel değişim ile birlikte psiko-sosyal olarak da değişim gösterdiği dönem olarak açıklanır. Ergenlik döneminde ergen fizyolojik olgunluğun yanında ruhsal olarak da olgunlaşmakta, yaşadığı yeni his, duyum ve taleplerinin dışında dünyaya olan bakış açısında da önemli değişimler gerçekleşmektedir (Kulaksızoğlu vd., 2007). Bu değişiklikler ergen bireyin empati gelişiminde mühim değişiklikler olarak geçer. Ergenler duygularını düzenlerken, duygusal olarak iç dengesini ararken çaba gösterir fakat fizyolojik olarak hızlı farklılaşmalar ve duygusal durumlarındaki gerilimlerden dolayı, sağlıklı bilişsel yorumlama, duygu ve davranışlarını düzenleme, kontrol etme konusunda zorlanmaktadır. Ayrıca ergenlerin, problem çözme, kendiyle barışma, iletişim, öfke kontrolü gibi yaşam becerilerinde de eksiklikler yaşandığı bilinmektedir (Yalçıntaş Sezgin ve Ulus, 2018). Etik anlayışındaki değişiklikler, empati gelişiminde önem arz eder. Ergenler zamanla daha sosyal ve yerinde davranışları özendirilen özümsemiş soyut ahlaki ve sosyal kuralları düzeltirler ve gönüllü faaliyetlerle başka insanlara destekleme eğilimleri artar (Hoffman, 2000). Bazı araştırmalarda bireyler ergenlik dönemine doğru daha empatik, sempatik ve yardımsever davranışlar gösterirken (Mestre vd., 2009; Leiberg vd., 2011) başka çalışmalar ise bu tip davranışların gelişmediği aksine davranışlarda düşüş görüldüğünü (Van der Graaff vd., 2014) iddia etmişlerdir.

Empati genel olarak karşımızdaki kişinin duygu durumunun anlaşılması ve bunun paylaşılması olarak açıklanmaktadır (Cohen, Strayer, 1996). 20 yüzyılın başlarında McDougall (1908), Freud (1915, 1959), ise empatiyi kişinin bir diğer kişi ile ilgili duygusal durumunun algılanması olarak tanımlamıştır (Akt: Pecukonis, 1990). Araştırmalar, bireyleri birbirlerine yakınlaştırma, iletişimi kolay getiren empatinin bazı değişkenlerle çok yakın ilişkili olduğunu belirtmektedir. Sosyal olarak yeterlilik, toplumsal uyum seviyesi ile empati becerisi ile pozitif ilişki saptanırken, saldırganlık ve istismar ile empati arasında negatif yönlü bir ilişki bulunmaktadır (Dökmen, 1998).

Alay etme çocukların akranları ile nasıl ilişki kuracağını öğrenme ve grup kültürü ile uyum sağlamanın bir yolu olarak görülebilir. Yalnız, bu davranışla başa çıkamayacaklar için alay edilme, zarar verebilen bir davranışa dönüşebilmektedir (Macklem, 2003). Freedman'a göre (1999) alay etmekten biraz daha ötesine geçildiğinde alay davranışı zorbalık olarak adlandırılabilir. Freedman alay ile zorbalığın farkını zorbalığın tekrar eden saldırı olarak tanımlar. Freedman; acımasızca yapılan alay durumu devamlı bir şekilde yapılırsa bu davranış kişiyi taciz etme sınıfına girer. Şiddetin giderek arttığı günümüz toplumunda, basit öğrenci alay etme olayları olarak başlayan birçok olay, daha sonra kalıcı zorbalığa ve açık şiddete dönüşmektedir (Galdston, 1984). Bazı alaya alma tutumları o gelişim döneminin normal bir parçası gibi gözükse de, alay etme sürekli hale geldiğinde ya da zorbalığa dönüştüğünde gençlerin psiko-sosyal sağlığı ve genel refahı için bir problemidir. Bu, gençlerin yaklaşık %8-14'ü için önemli bir sorundur (Brown, 2005; Dake, 2003; Hawker, 2000; Nansel, 2001; Olweus, 1997).

Bu araştırmanın amacı adölesan futbolcuların empati becerileri ile alay edilme düzeyleri arasındaki ilişkinin bazı değişkenler açısından incelenmektir. Literatür incelendiğinde adölesan futbolcular üzerinde bu iki konu ayrı ayrı çalışılmış ancak bu iki konunun birlikte çalışıldığı bir araştırmaya rastlanmamıştır. Bu durum çalışmanın önemini ortaya koymaktadır. Araştırmadan elde edilen bulguların literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Gereç ve Yöntem

Araştırmanın Amacı

Çalışmanın amacı adölesan (ergenlik) dönemindeki futbolcuların empati becerileri ile alay edilme düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesidir. Bunun doğrultusunda aşağıdaki maddelerde araştırmada yöneltilecek sorular hazırlanmıştır.

- Yaşın getirdiği empati becerileri ile alay edilme düzeyleri ölçeği puan ortalamaları puan ortalamaları farklılaşmakta mıdır?

- Kardeş sayısına göre empati becerileri ile alay edilme düzeyleri ölçeği puan ortalamaları farklılaşmakta mıdır?
- Ebeveyn durumuna göre empati becerileri ile alay edilme düzeyleri ölçeği puan ortalamaları farklılaşmakta mıdır?
- Empati becerileriyle alay edilme düzeyleri ölçeği puan ortalamalarında ilişki bir sonuç var mıdır?

Araştırmanın Modeli

Araştırma ilişki tarama modeline göre tasarlanmıştır. Bu modelde, değişkenlerdeki eşzamanlı değişimin varlığını ya da seviyesini ortaya çıkarmak amaçlanmaktadır (Karasar, 2012). İlişki tarama modeli; en az iki değişken arasındaki birlikte değişimin varlığını veya değişimin seviyesini açıklamayı hedefleyen araştırma modelidir (Cohen, 2007).

Çalışma Grubu

Araştırmanın evreni İstanbul ili Kağıthane ilçesinde futbol oynayan amatör sporculardan oluşmuş, örnekleme ise bu futbolculardan 13-18 yaş arası gönüllü katılan sporculardan kolayda örnekleme yöntemiyle seçilen 158 kişiden oluşmuştur.

Veri Toplama Araçları

Kişisel bilgi formu

Bu çalışmada, araştırmacının etkili olduğunu varsaydığı bağımsız değişkenler (yaş, kardeş sayısı, ebeveyn durumu) adölesan (ergenlik) dönemindeki futbolcular hakkında bilgi toplamak amacıyla oluşturulmuştur. Veriler, Google formlar aracılığıyla internet ortamında beden eğitimi öğretmenleri ve antrenörlerin bilgisi dahilinde iletilen link üzerinden toplanmıştır. Araştırmaya katılan sporculardan elde edilen veriler 10 gün süre içinde toplanmıştır.

Empati Ölçeği

Araştırmada katılımcıların empati becerisi düzeyini tespit etmek amacıyla Empati Ölçeği (Gökalp ve İnel, 2021) kullanılmıştır. Ölçek tek faktörlü ve 4'lü likert bir yapıya sahip olup 7 maddedir. Ölçekte ters madde bulunmamaktadır. Yüksek puan yüksek empati becerisi düzeyini ifade etmektedir. Gökalp ve İnel'in (2021) geliştirdiği ölçekte Cronbach's alpha değeri 0.79, maddelerin totalde varyansı açıklama oranı %44 ve model uyum indeks değerleri "mükemmel" olarak ifade edilen 7 maddeden oluşan geçerli ve güvenilir bir ölçek elde edilmiştir. Çalışmamızda ölçeğin 7 maddesi için Cronbach alfa sayısı 83 çıkmıştır.

Çocuk ve Ergenler İçin Alay Edilme Ölçeği

Araştırmada katılımcıların alay edilme düzeyini tespit etmek amacıyla çocuk ve ergenler için alay edilme ölçeği kullanılmıştır. Ölçek Vessey ve arkadaşları (102) tarafından 2008’de geliştirilen, 11-14 yaş kategorisinde kullanılan 32 maddelik bir ölçektir. Ölçek alay edilme ve zorbalıkla ilgili dört kavramsal kategoriye içermektedir. Bunlar; fiziki görünüş, kişilik ve davranış, aile, çevre ve okulla ilgili faktörlerdir. Ölçek iki kısımda tanılama yapmaktadır. Birinci kısım çocuğun alay edilme durumunun “ne sıklıkta” olduğunu, ikinci bölüm de alay edilmenin çocuğu “ne kadar rahatsız ettiği” durumunu sorgulamaktadır. Ölçeğin Türkçeye geçerlik güvenirlik çalışması Çankırı (2016) tarafından yapılmış ve geçerlik güvenirlik çalışmasında 9 madde çıkartılarak 23 maddelik nihai Türkçe form oluşturulmuştur. 23 madde için güvenirlik katsayısı Çankırı’nın (2016) çalışmasında 92 bulunmuştur. Çalışmamızda ölçeğin 23 maddesi için Cronbach alfa sayısı 95 çıkmıştır.

Verilerin Analizi

Veriler bilgisayar ortamında analizi SPSS programıyla hazırlanmış, öncelikle kullanılacak testlerin türü ile ilgili normal dağılım değerleri analiz edilmiştir. Skewness ve kurtosis değerlerinin normal dağılımı gösterdiği tespit edilmiş ve ikiden fazla olan gruplarda karşılaştırmalar one way anova testi ile yapılmıştır. Korelasyon analizinde pearson korelasyon testinden faydalanılmıştır. Kullanılan bütün testler için anlamlılık düzeyi $p=0,05$ olarak dikkate alınmıştır.

Araştırmanın Etiği

Mevcut araştırma süresince “Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi” çerçevesinde hareket edilmiştir. Araştırmanın etik kurul raporu alınmıştır.

Bulgular

Tablo 1

Katılımcıların Sosyo-Demografik Özellikleri

	n	%
Yaş		
13-14	55	34,8
15-16	62	39,2
17-18	41	25,9
Kardeş		
Tek çocuk	9	5,7
2-3 kardeş	122	77,2
4 ve fazla	27	17,1
Ebeveyn Durumu		
Anne-baba birlikte	128	81,0
Anne veya baba vefat	15	9,5
Anne-baba ayrı	15	9,5
Toplam	158	100

Katılımcıların sosyo-demografik özelliklerine bakıldığında %34,8'inin 13-14 yaş aralığında, %39,2'sinin 15-16 yaş yaş aralığında, %25,9'unun ise 17-18 yaş aralığında olduğu görülmektedir. Kardeş sayılarına bakıldığında ise katılımcıların %5,7'si tek çocuk, %77,2's, 2-3 kardeş, %17,1'i ise 4 ve daha fazla kardeşe sahiptir. Son olarak katılımcıların ebeveyn durumu değerlendirildiğinde katılımcıların %81'inin anne babası birlikte, %9,5 oranında katılımcının annesi veya babası vefat etmiş, %9,5 oranındaki katılımcının da anne-babası ayrıdır.

Tablo 2

Katılımcıların Empati Becerileri ile Alay Edilme Düzeyleri Ölçeği Puan Ortalamaları

	\bar{X}	ss	Min.	Maks.
Empati Becerisi	18,97	4,75	7,00	28,00
Kişilik ve Davranışlar	16,96	11,64	9,00	77,00
Fiziksel Görünüş	4,58	5,37	2,00	32,00
Aile ve Çevre	10,84	20,22	5,00	215,00
Okul	12,12	8,81	6,00	56,00
Alay Edilme	44,51	36,75	22,00	284,00

Katılımcıların empati becerisi puan ortalaması 18,97, alay edime ölçeği puan ortalaması ise 44,51'dir. Alay edilme ölçeği alt boyut puan ortalamalarına bakıldığında ise kişilik ve davranışlar puan ortalaması 16,96, fiziksel görünüş puan ortalaması 4,58, aile ve çevre puan ortalaması 10,84, okul puan ortalaması 12,12'dir.

Tablo 3

Yaşa Göre Empati Becerileri ile Alay Edilme Düzeyleri Ölçeği Puan Ortalamaları

	Yaş	n	\bar{X}	ss	F	p	Post hoc
Empati Becerisi	13-14	55	19,21	4,02	,696	,500	
	15-16	62	19,25	4,37			
	17-18	41	18,21	6,08			
Kişilik ve Davranışlar	13-14	55	18,80	12,60	1,661	,193	
	15-16	62	17,00	12,70			
	17-18	41	14,43	7,79			
Fiziksel Görünüş	13-14	55	4,65	4,88	,055	,946	
	15-16	62	4,67	6,09			
	17-18	41	4,34	4,93			
Aile ve Çevre	13-14	55	10,23	10,98	,350	,705	
	15-16	62	12,45	28,04			
	17-18	41	9,21	15,34			
Okul	13-14	55	14,07	10,26	3,379	,037*	13-14>17-18
	15-16	62	12,19	8,53			
	17-18	41	9,41	6,26			
Alay Edilme	13-14	55	47,76	33,70	1,056	,350	
	15-16	62	46,32	42,59			
	17-18	41	37,41	30,49			

* $p < 0,05$

Katılımcıların yaşa göre ölçek puan ortalamalarına bakıldığında empati becerisi puan ortalaması istatistiki anlamda bir fark görünmektedir. Alay edilme ölçeği puan ortalamaları değerlendirildiğinde ise alay edilme toplam puanı, kişilik ve davranışlar alt boyutu, fiziksel görünüş alt boyutu ve aile ve çevre alt boyutu puan ortalamalarının istatistiksel olarak kayda değer şekilde farklılaşmadığı görülmektedir. Alay edilme ölçeği okul alt boyutu ise istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır. Farkın hangi gruplarda olduğunun analizine yönelik uygulanan post hoc testi sonucunda farkın 13-14 ile 17-18 yaş grupları arasında olduğu görülmektedir. 13-14 yaş grubunun alay edilme ölçeği okul alt boyut puan ortalaması 17-18 yaş grubundan yüksektir.

Tablo 4

Kardeş Sayısına göre Empati Becerileri ile Alay Edilme Düzeyleri Ölçeği Puan Ortalamaları

	Kardeş Sayısı	n	\bar{X}	ss	F	p	Post hoc
Empati Becerisi	Tek çocuk	9	20,11	4,88	5,069	,007*	2-3 kardeş>4 ve fazla
	2-3 kardeş	122	19,45	4,50			
	4 ve fazla	27	16,40	5,14			
Kişilik ve Davranışlar	Tek çocuk	9	13,66	7,43	,503	,605	
	2-3 kardeş	122	17,38	12,20			
	4 ve fazla	27	16,14	10,17			
Fiziksel Görünüş	Tek çocuk	9	6,00	9,81	,519	,596	
	2-3 kardeş	122	4,36	4,80			
	4 ve fazla	27	5,07	6,01			
Aile ve Çevre	Tek çocuk	9	9,33	9,35	,090	,914	
	2-3 kardeş	122	11,21	22,16			
	4 ve fazla	27	9,66	12,39			
Okul	Tek çocuk	9	11,33	8,93	,063	,939	
	2-3 kardeş	122	12,09	8,78			
	4 ve fazla	27	12,51	9,24			
Alay Edilme	Tek çocuk	9	40,33	25,21	,083	,920	
	2-3 kardeş	122	45,06	38,48			
	4 ve fazla	27	43,40	32,54			

* $p < 0,05$

Katılımcıların kardeş sayısına göre ölçek puan ortalamalarına bakıldığında empati becerisi puan ortalamasının istatistiki anlamda anlamlı bir şekilde değiştiği görülmektedir. Farkın hangi gruplar arasında olduğunun analizine yönelik uygulanan post hoc testi sonucunda farkın 2-3 kardeş ile 4 ve fazla kardeş arasında olduğu görülmektedir. 2-3 kardeşi olanların empati ölçeği puan ortalaması 4 ve fazla kardeşi olanlardan yüksektir. Alay edilme ölçeği toplam puanı ve alt boyutları kardeş sayısına göre değerlendirildiğinde ise istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde farklılaşma bulunmamıştır.

Tablo 5

Ebeveyn Durumuna göre Empati Becerileri ile Alay Edilme Düzeyleri Ölçeği Puan Ortalamaları

	Ebeveyn Durumu	n	\bar{X}	ss	F	p	Post-Hoc
Empati Becerisi	Anne-baba birlikte	128	18,93	4,86	,974	,380	
	Anne veya baba vefat	15	17,93	4,58			
	Anne-baba ayrı	15	20,33	3,88			

Kategori	Anne-baba birlikte	Anne veya baba vefat	Anne-baba ayrı	Alay Edilme Ölçeği						
				r	p					
Kişilik ve Davranışlar	128	15	15	17,00	15,06	12,12	10,21	,333	,717	
	15	15	128	18,53	8,82	4,15	4,52			
	15	128	15	15,06	10,21	4,53	5,95			
Fiziksel Görünüş	128	15	15	8,26	9,30	10,71	21,55	4,078	,019*	Anne baba ayrı>anne baba birlikte
	15	128	15	12,33	17,25	12,12	8,96			
	15	128	15	10,40	8,35	11,53	9,18			
Aile ve Çevre	128	15	15	12,73	7,57	12,12	8,96	,046	,955	
	15	128	15	11,53	9,18	12,12	8,96			
	15	128	15	12,73	7,57	12,12	8,96			
Okul	128	15	15	44,00	37,68	12,12	8,96	,069	,934	
	15	128	15	43,46	40,87	12,12	8,96			
	15	128	15	49,93	23,59	12,12	8,96			
Alay Edilme	128	15	15	44,00	37,68	12,12	8,96	,180	,836	
	15	128	15	43,46	40,87	12,12	8,96			
	15	128	15	49,93	23,59	12,12	8,96			

Katılımcıların ebeveyn durumuna göre ölçek puan ortalamalarına bakıldığında empati becerisi puan ortalamasının istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde farklılaşmadığı görülmektedir. Alay edilme ölçeği puan ortalamaları değerlendirildiğinde ise alay edilme toplam puanı, kişilik ve davranışlar alt boyutu, aile ve çevre alt boyutu ve okul alt boyut puan ortalamalarının istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde farklılaşmadığı görülmektedir. Alay edilme ölçeği fiziksel görünüş alt boyutu ise istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır. Farkın hangi gruplar arasında olduğunun analizine yönelik uygulanan post hoc testi sonucunda farkın anne-baba birlikte grubu ile anne baba ayrı gruplarının arasında olduğu görülmektedir. Anne-baba ayrı olan katılımcıların alay edilme ölçeği fiziksel görünüş alt boyut puan ortalaması anne baba birlikte olanlardan yüksektir.

Tablo 6

Empati Becerisi Ölçeği ile Alay Edilme Ölçeği Arasındaki İlişki

Empati Becerisi	Alay Edilme Ölçeği	
	r	p
	-,022	,785

Empati becerisi ölçeği ile alay edilme ölçeği arasındaki ilişki değerlendirildiğinde iki ölçeğin puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamda bir ilişkiye ulaşılmamıştır.

Tartışma ve Sonuç

Adölesan futbolcuların empati becerileri ile alay edilme düzeyleri arasındaki ilişkinin incelendiği bu çalışmada elde edilen bulgular literatür eşliğinde aşağıda tartışılmıştır.

Araştırmaya katılan 158 futbolcunun demografik yapılarına bakıldığında bunların %34,8 i 13-14 yaş aralığında, %39,2 si 15-16 yaş aralığında, %25,9 u 17-18 yaş aralığındadır. Bu katılımcıların ebeveyn durumlarına bakıldığında %81 i anne baba birlikte yaşayanlardan, %9,5 i anne veya baba vefat etmiş olanlardan, %9,5 i de anne baba ayrı olanlardan oluşmaktadır. Kardeş

sayıları olarak da bu katılımcıların %5,7 si tek çocuk, %77,2 si 2-3 kardeş, %17,1 i ise 4 ve daha fazla kardeşten oluşmaktadır (Tablo 1).

Yaşa göre empati becerileri ile alay edilme düzeyleri ölçeği puan ortalamalarına bakıldığında; katılımcıların yaşa göre ölçek puan ortalamalarında empati becerisi puan ortalaması istatistiki anlamda bir fark görünmektedir. Alay edilme ölçeği puan ortalamaları değerlendirildiğinde ise alay edilme toplam puanı, kişilik ve davranışlar alt boyutu, fiziksel görünüş alt boyutu ve aile ve çevre alt boyutu puan ortalamalarının istatistiksel olarak kayda değer şekilde farklılaşmadığı görülmektedir. Alay edilme ölçeği okul alt boyutu ise istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır. Farkın hangi gruplarda olduğunun analizine yönelik uygulanan post hoc testi sonucunda farkın 13-14 ile 17-18 yaş grupları arasında olduğu görülmektedir. 13-14 yaş grubunun alay edilme ölçeği okul alt boyut puan ortalaması 17-18 yaş grubundan yüksektir (Tablo 3).

Yapılan bir araştırmada empati kurma becerilerinin yaşı ilerlemesi ve bilişsel gelişime eşdeğer olarak arttığı tespit edilmiştir. (Hoffman, 1982; Akt: Carr ve Lutjemeiri, 2005; Carlozzi ve Liberman, 1983). Eisenbergde (2000) çocukların, ergen bireylerin empati seviyelerinin birbirinin aynı olmadığını belirtmektedir. Bu araştırmaların aksine bu çalışmada; katılımcıların yaşa göre ölçek puan ortalamalarına bakıldığında empati becerisi puan ortalamasının istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde farklılaşmadığı görülmektedir. Araştırmamıza paralel olarak Çetin (2010) çalışmasında, yaş arttıkça empati seviyesinin arttığını fakat çok anlamlı bir farkın tespit edilmediğini raporlamıştır. Buna benzer çalışmada Durakoğlu ve Gökçearslan (2010) çalışmasında empati düzeylerinin yaşı ilerlemesi ile arttığını raporlamışlardır. Alay edilme ölçeği puan ortalamaları değerlendirildiğinde 13-14 yaş grubunun 17-18 yaş grubuna göre alay edilme düzeyleri yüksek çıkmıştır. Bu sonuca göre 13-14 yaş futbolcuların lisede ilk sınıflara denk gelmesi ve okulda yabancılık çekmiş olabilecekleri düşünülebilir. Yine bu sonuca göre lise döneminin ilk yıllarında olan bu öğrencilerin lise son sınıf öğrencileri tarafından alay konusu olabileceği düşünülmektedir.

Katılımcıların kardeş sayısına göre ölçek puan ortalamalarına bakıldığında empati becerisi puan ortalamasının istatistiki anlamda anlamlı bir şekilde değiştiği görülmektedir. Farkın hangi gruplar arasında olduğunun analizine yönelik uygulanan post hoc testi sonucunda farkın 2-3 kardeş ile 4 ve fazla kardeş arasında olduğu görülmektedir. 2-3 kardeşi olanların empati ölçeği puan ortalaması 4 ve fazla kardeşi olanlardan yüksektir. Alay edilme ölçeği toplam puanı ve alt boyutları kardeş sayısına göre değerlendirildiğinde ise istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde farklılaşma bulunmamıştır (Tablo 4).

Yaptığımız çalışmada katılımcıların kardeş sayısına göre ölçek puan ortalamalarına bakıldığında empati becerisi puan ortalamasının istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde farklılaştığı görülmektedir. 2-3 kardeş olanların empati ölçeği puan ortalaması 4 ve fazla kardeşi olanlardan yüksektir. Alay edilme ölçeği toplam puanı ve alt boyutları kardeş sayısına göre değerlendirildiğinde ise istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde farklılaşma bulunmamıştır. Aysu vd. (2021) çalışmalarında; 10-11 yaş çocuklara uygulanan “Çocuk ve Ergenler İçin Empati Ölçeği - Türkiye Formunda” çocuklardaki empati seviyesinin kaç kardeş olduğuna göre farklılığın olup olmadığını anlamak için uygulanan tek yönlü varyans analizi sonucuna bakıldığında; çocuklardaki “empati” seviyelerinin kardeşlerdeki sayıya göre farklılıkları istatistiki anlamda %95 güven seviyesinde anlamlı bulunmadığı saptanmıştır ($F= 1,677$; $p=.174$, $p<0,05$). Bu araştırmanın sonuçları çalışmamızın sonuçlarından farklı bulgular elde etmiştir. Bunun nedeni spor yapmanın ergenlerde ayırt edici bir etkiye sahip olmalarını sağlaması ve çalışmamızdaki örneklem grubunun yaşça farklı olması olarak düşünülebilir.

Katılımcıların ebeveyn durumuna göre ölçek puan ortalamalarına bakıldığında; empati becerisi puan ortalamasının istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde farklılaşmadığı görülmektedir. Alay edilme ölçeği puan ortalamaları değerlendirildiğinde ise alay edilme toplam puanı, kişilik ve davranışlar alt boyutu, aile ve çevre alt boyutu ve okul alt boyut puan ortalamalarının istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde farklılaşmadığı görülmektedir. Alay edilme ölçeği fiziksel görünüş alt boyutu ise istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır. Farkın hangi gruplar arasında olduğunun analizine yönelik uygulanan post hoc testi sonucunda farkın anne-baba birlikte grubu ile anne baba ayrı gruplarının arasında olduğu görülmektedir. Anne-baba ayrı olan katılımcıların alay edilme ölçeği fiziksel görünüş alt boyut puan ortalaması anne baba birlikte olanlardan yüksektir (Tablo 5.) Fiziksel görünüşü ile alay edilme seviyelerinin anne babası ayrı olan sporcuların anne babası birlikte olan sporculara göre daha yüksek çıktığı sonucuna ulaşılmıştır.

Alan yazın tarandığında, çalışmamızdaki ebeveyn durumlarından alay edilme ölçeği fiziksel görünüş alt boyut puan ortalamasının farklılığına benzer sonuçlara rastlanmıştır. Richardson ve McCabe (2001) bir çalışmada, ebeveynleri ayrılmış ergen bireylerin diğer ergen bireylere göre yüksek depresyon ve stresli oldukları belirlenmiştir. Boşanma sürecinde anne babaların depresif duygu durumunda bulunması, belli olmayan hayat koşulları, anneden alınan disiplin ve babanın sağladığı imkanların eksikliği gibi faktörlerin ergenlerin depresyon ve kaygı seviyelerini yukarı çekebileceği belirtilmiştir (Ross ve Wynne, 2010). Anne babası ayrı olan ergenler üzerindeki denetim ve gözetimin azalmasının antisosyal davranış eğilimlerine sebep olabileceği öne sürülmektedir (Tomcikova vd., 2009). Boşanmadan sonra ergenin anne baba arasında kaldığını zannetmesi ya da ebeveynlerince buna maruz bırakılan ergen bireylerin daha çok depresyon, kaygı

seviyesinde olduğu ve normal olarak karşılanmayan davranışlarda buldukları gözlemlenmiştir. (Buchanan ve ark., 1991). Araştırmamızın sonucundan anne babası birlikte olan yani çekirdek ailesinde problem olmayan katılımcıların, özellikle bedensel gelişimin yoğun olduğu bu dönemde gelişimi devam ederken hem cinsi olan babası ile birlikte olması, onun telkinlerinin kendini fiziksel anlamda güvende hissetmesini sağlayabileceği düşünülmüştür. Ayrıca 2 ebeveynin tek ebeveyne göre çocuklarına olan ilgi yükünü paylaşmalarının da çocuğun özgüvene katkısı olabileceği ön görülmüştür.

Bu araştırmada bu yaş grubunun oryantasyon problemlerinin yaşanabileceği lise başlangıç yaşı olması, yaşamımızın en kritik dönemi olan ergenlik dönemine denk gelmesi araştırmanın örneklemini belirlemede önemli olmuştur. Ayrıca empati kurma ve alay edilme gibi duygu ve davranışların yaşanabileceği sosyal bir ortam olan takım sporunda spor yapan öğrencilerden örneklem seçilmesi diğer bir önemli faktör olarak görülmüştür. Araştırmada 13-14 yaş grubundaki sporcuların alay edilme düzeyleri 17-18 yaş sporculara göre daha yüksek bulunmuştur. 13-14 yaş grubu sporcular bu dönemde liseye geçmeleri ve yeni bir okula başlamaları ve okuldaki ortama uyum sağlamaya çalışmaları alay edilme okul alt boyutu puanlarının farklı çıkmasına sebep olabilir. Bu dönemde özellikle lise son olan 17-18 yaş grubu, okula yeni başlayan lise 1 öğrencilerle olan diyalogları bu 13-14 yaş grubunu alay edilme puanlarını açıklayabilir. 2-3 kardeşi olan sporcuların empati düzeyi 4 ve fazla kardeşi olanlardan yüksektir. Çocukların ilk eğitimi anne babasından aldığı tezine dayanarak, kardeş sayısının dört ve daha fazla olması ergen bireyin empati düzeyinin düşüklüğü hakkında, ailenin her bir çocuğa yeterli zamanı ayıramaması ve yeterli ilgiyi gösterememesinden kaynaklanabileceği, bunun aksine az çocuklu ailelerin her bir çocuğa daha fazla zaman ayırabilmesinin empati düzeylerinin yüksek çıkmasında önemli rol oynadığı düşünülmüştür. Anne babası ayrı olan sporcuların fiziksel görünüşleriyle alay edilme durumları anne babası birlikte olanlara göre negatif yönde düşüncelere sahip oldukları tespit edilmiştir. Ergen bireylerin fiziksel değişikliklerinin çok yoğun olması bedenini tanınmasında zorluk çekmesine sebep olabilir. Bu dönemde özellikle annenin kız çocuğu ile babanın erkek çocuğu ile ilişkisi çocuğun fiziki değişimlerini açıklaması açısından önemlidir. Ergen ailesinden gelen doğru açıklama ve yönlendirmelerle fiziki görünüşü hakkında daha iyi fikir sahibi olabilir ve bu sayede fiziki görünüşüne olan güveni daha iyi olabilir. Anne babanın çocuğun bu dönemdeki gelişiminde birlikte olması bu sebeple de önem arz etmektedir. Empati becerisi ölçeği ile alay edilme ölçeği arasındaki ilişki değerlendirildiğinde iki ölçeğin puan ortalamaları arasında istatistiki olarak anlamlı bir ilişkiye ulaşılmamıştır.

Öneriler

Özellikle ergenlik dönemi kimlik karmaşası ve kimlik kazanma açısından kritik bir dönemdir. Bu nedenle okulun ilk haftalarında alay edilme ve empati becerileri hakkında eğitim verilmesi önerilmektedir. Özellikle çok kardeşli ailelere empati becerilerinin geliştirilmesinde rehberlik edilebilir. Anne babası ayrı olan çocuklara öz saygı ile ilgili destek sağlanabilir.

Adölesan (ergenlik) dönemdeki futbolcuların empati becerileri ile alay edilme düzeyleri arasındaki ilişkinin incelendiği bu çalışmanın kapsamı, demografik bilgilerin çeşitleri artırılarak genişletilebilir. Ayrıca bu çalışma farklı branşlarda ve demografik yapılarda daha ayrıntılı araştırmalar yapılabilir.

Etik Kurul İzin Bilgileri

Etik değerlendirme kurulu: İstanbul Aydın Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Etik Komisyonu

Etik değerlendirme belgesinin tarihi: 14.07.2023

Etik değerlendirme belgesinin sayı numarası: 2023/06- (E-88083623-020-90477)

Araştırmacıların Katkı Oranları Beyanı

Araştırmanın tüm aşamalarında iki yazar da eşit katkıda bulunmuştur.

Çatışma Beyanı

Yazarların araştırma ile ilgili bir çatışma beyanı bulunmamaktadır.

Kaynakça

- Aysu, B., Öz, S., Gürsoy, F., ve Aral, N. (2021, Mayıs). *Çocukların empati becerilerinin farklı demografik değişkenlere göre incelenmesi*. World Children Conference-II, (ss.553). Nicosia, Turkish Republic of Northern Cyprus.
- Brown, S. L., Birch, D. A., ve Kancherla, V. (2005). Bullying perspectives: Experiences, attitudes, and recommendations of 9 to 13 year olds attending health education centers in the United States. *Journal of School Health*, 75(10), 384-392.
- Carlozzi, A. F., Gaa, J. P., ve Liberman, D. B. (1983). Empathy and ego development. *Journal of Counseling Psychology*, 30(1), 113-116.
- Carr, M. B., ve Lutjemeier, J. A. (2005). The relation of facial affect recognition and empathy to delinquency in youth offenders. *Adolescence*, 40(159), 601-619.
- Cohen, D., Strayer, J. (1996). Empathy in conduct disordered youth. *Developmental Psychology*, 32, 988-998.
- Cohen, L., Manion, L., ve Morrison, K. (2007). *Research methods in education* (6th Edition). New York Routledge.
- Çankırı, B. (2016). *Çocuk- ergen alay edilme ölçeğinin Türkçe'ye uyarlanması, geçerlik ve güvenirliğinin incelenmesi*. Yayınlanmış Yüksek Lisans tezi, İzmir Katip Çelebi Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Hemşirelik Anabilim Dalı, İzmir.
- Çetin, Ü. F. (2010). *Ortaöğretim düzeyi gençlerde dindarlık-empati ilişkisi (Isparta örneği)*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı, Isparta.

- Dake, J. A., Price, J. H., ve Telljohann, S.K. (2003). The nature and extent of bullying at school. *Journal of School Health*, 73(5), 173-180.
- Dökmen, Ü. (1998). *İletişim Çatışmaları ve Empati*. İstanbul: Sistem Yayıncılık.
- Durakoğlu, A., ve Gökçearslan, Ş. (2010). Lise öğrencilerinin empatik eğilim düzeyinin çeşitli değişkenlerle ilişkisi. *E-journal of New World Sciences Academy Humanistes*, 5(4), 454-464.
- Eisenberg, N. (2000). Emotion, regulation, and moral development. *Annual Review of Psychology*, 51, 665–697.
- Freedman, J. S. (1999). *Easing the teasing: How parents can help their children*. ERIC Clearinghouse on Elementary and Early Childhood Education, University of Illinois.
- Galdston, R. (1984). Teasing as an inducer of violence. In J. Call, E. Galenson, & R.L. Tyson (Eds.), *Frontiers of Infant Psychiatry*, (ss.307-312). New York, NY Basic Books.
- Gisladottir, T. L., Matthiasdottir, A. ve Kristjansdottir, H. (2013). The effect of adolescents' sports clubs participation on self-reported mental and physical conditions and future expectations. *Journal of Sports Sciences*, 31(10), 1139-1145. https://doi.org/10.1080/02640414.2013.773402
- Gökalp, A., ve İnel, Y. (2021). Empati ölçeği: Geçerlilik ve güvenilirlik çalışması. *Anadolu Kültürel Araştırmalar Dergisi*, 5(1), 32-45.
- Hawker, S. J., ve Boulton, M. J. (2000). Twenty years research on peer victimisation and psychosocial maladjustment a meta-analytic review of cross-sectional studies. *J Child Psychol Psychiatry*, 41(4), 441-455.
- Hoffman, M. L. (2000). Empathy and moral development Implications for caring and justice. *Cambridge University Press*, New York, doi:10.1017/CBO9780511805851
- İnal A. (2003). *Beden Eğitimi ve Spor Bilimi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Karasar, N. (2012). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Nobel Yayınları.
- Koç, M. (2004). Gelişim psikolojisi açısından ergenlik dönemi ve genel özellikleri. *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1(17), 231-238.
- Kulaksızoğlu, A. (2007). *Ergenlik psikolojisi*. İstanbul: Remzi Kitap Evi.
- Leiberg, S., Klimecki, O., ve Singer, T. (2011). Short-term compassion training increases prosocial behavior in a newly developed prosocial game. *Plos One*, 6(3), 1-10. doi: 10.1371/journal.pone.0017798
- Macklem, G. L. (2003). *Bullying and teasing: Social power in children's groups*. New York: Kluwer Academic/Plenum Publishers.
- Mestre, M. V., Samper, P., Frías, M. D., ve Tur, A. M. (2009). Are women more empathetic than men? A longitudinal study in adolescence. *Spanish Journal of Psychology*, 12(1), 76-83.
- Nansel, T., Overpeck, M., Pilla, R., Ruan, W., Simons Morton, B., ve Scheidt, P. (2001). Bullying behaviors among U.S. youth. Prevalence and association with psychosocial adjustment. *Journal of the American Medical Association*, 285(16), 2094–2100.
- Olweus, D. (1997). Bully/victim problems in school facts and intervention. *European J Psychol Educ*, 12(4), 495-510.
- Özgüngör, S., ve Acun Kapıkıran, N. (2011). Comparisive adaptation of Erikson psychosocial stage inventories to Turkish culture: Primary results. *Turkish Psychological Counseling and Guidance Journal*, 4(36), 114-126.
- Pecukonis, E. U. (1990).. A cognitive / affective empathy training program as a function of ego development in aggressive adolescent females. *Adolescence*, 25(97) ; 59-74
- Richardson, S., ve McCabe, M. P. (2001). Parental divorce during adolescence and adjustment in early adulthood. *Adolescence*, 36(143), 467-489.
- Ross, L. T., ve Wynne, S. (2010). Parental divorce and adult childrens's well-being: The role of family unpredictability. *Journal of Child and Family Studies*, 19(6), 757-761.
- Senemoğlu, N. (2012). *Gelişim öğrenme ve öğretim kuramdan uygulamaya*. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Temel, Z. F., ve Aksoy, A. B. (2001). *Ergen ve gelişimi, yetişkinliğe ilk adım*. Ankara: Nobel Yayınları.

- Tomcikova, Z., Gecková, A. M., Orosova, O., ve Dijk, J. P. (2009). Parental divorce and adolescent drunkenness. *European Addiction Research*, 15(4), 202-208.
- Van der Graaff, J., Branje, S., De Wied, M., Hawk, S., Van Lier, P., ve Meeus, W. (2014). Perspective taking and empathic concern in adolescence: Gender differences in developmental changes. *Developmental Psychology*, 50(3), 881.
- Vessey, J. A., Horowitz, J. A., Carlson, K. L., ve Duffy, M. (2008). Psychometric evaluation of the child-adolescent teasing scale. *Journal of School Health*, 78(6), 344-350.
- Yavuzer, H. (1996). *Çocuk psikolojisi*. Ankara: Remzi Kitapevi.
- Yalçıntaş-Sezgin, E., ve Ulus, L. (2018, Mart 23-25). *Ergen bireylerin reaktif- proaktif saldırganlık düzeylerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi*. International Congress on Science and Education (ICSE 2018), (ss.587). Afyon, Türkiye.

Bu eser [Creative Commons Atıf-GayriTicari 4.0 Uluslararası Lisansı](https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/) ile lisanslanmıştır.